

JAN KAZIMIERZ POLKOWSKI

ur. 10 stycznia 1953 r. w Bierutowie

PAMIEĆ I GODNOŚĆ

O poezji Jana Polkowskiego

autor Wojciech Kudyba

Biografia Jana Polkowskiego skrywa zasadnicze rysy polskiego losu przełomu wieków. Wypada przypomnieć kresowe korzenie rodziny pisarza i chroniony w jej wnętrzu etos niepodległościowy oraz rodzinną pamięć o tych członkach rodziny, którzy walczyli w obronie suwerenności, poznali smak więziennego chleba, przeszli szlak syberyjski. Przede wszystkim należy jednak zwrócić uwagę na osobiste doświadczenia poety, który – dorastając w Nowej Hucie – już w dzieciństwie oglądał pacyfikację dzielnic, gdy w 1960 roku jej mieszkańcy postanowili bronić swego prawa do wolności religijnej. Potem zaś wielokrotnie był świadkiem protestów społecznych i brutalnych działań milicji oraz funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa PRL. Liryka Polkowskiego wyrasta więc z doświadczenia opresji, jest ważnym głosem sprzeciwu wobec zbrodni komunizmu. Jeden ze swoich wierszy poeta poświęcił postaci Bogdana Włosika – młodego człowieka, który – choć nie brał udziału w tłumionej przez milicję demonstracji – zginął 13 października 1982 r. od kuli funkcjonariusza SB na nowohuckim osiedlu Przy Arce, przed blokiem nr 11. Ważny, nagradzany zbiór wierszy „Głosy” przypomina natomiast

protesty, jakie wybuchły w Trójmieście w połowie grudnia 1970 r. W wyniku działań milicji i wojska zginęło wówczas na Wybrzeżu 45 osób. 18 spośród nich to robotnicy, zastrzeleni przed bramą Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni, gdy szli do pracy – właśnie im nieznanym, zapomnianym ofiarom reżimu i ich rodzinom poeta poświęca swoją książkę. W wierszach Jana Polkowskiego ludzkie biografie nieustannie naznacza zatem gorzka historia Polski końca XX wieku.

Do pisarza przyłgnęła etykieta najwybitniejszego *poety stanu wojennego*. Krytycy zgodnie uznają, że właśnie w jego poezji najpełniej zostało zapisane traumatyczne doświadczenie tamtych lat. Biografia wpisana w wiersze artysty jest biografią opozycjonisty – kogoś broniącego podstawowych praw człowieka i obywatela w kraju, w którym władzę objęła wojskowa junta. Trudno w tym nie dostrzec aluzji do losów samego poety, który najpierw dał się poznać jako prężny działacz podziemnego ruchu wydawniczego i naczelny redaktor „Arki”, następnie zaś w grudniu 1981 roku osobiście doświadczył internowania i pobytu w więzieniu. Właśnie tam powstał zbiór jego wierszy zatytułowany „Ogień”. Symboliczną wymowę ma nie tylko twórczość pisarza – który dał się poznać literackiej publiczności także jako sprawny felietonista i autor obiecującej powieści „Ślady krwi” – ale także jego milczenie. Jan Polkowski zamilkł jako poeta w latach 90. Pełnił wówczas funkcję redaktora naczelnego dziennika „Czas Krakowski”, był też ostatnim rzecznikiem rządu Jana Olszewskiego. Do literatury wrócił po dwudziestu latach i obecnie niemal co roku wydaje zbiory opowiadań lub wierszy. Obecnie jest uważany za jednego z najwybitniejszych spośród żyjących polskich poetów.

WOJCIECH KUDYBA

Profesor, doktor habilitowany, kierownik Katedry Polskiej Literatury Współczesnej i Krytyki Literackiej w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zastępca redaktora naczelnego miesięcznika „Twórczość”. Autor książki „*Aby mowę chrześcijańską odtworzyć na nowo... Norwida mówienie o Bogu* (Lublin 2000) oraz kilku monografii o poezji współczesnej: *Rana, która przyzywa Boga. O twórczości poetyckiej Janusza St. Pasierba* (Lublin 2007), *Wiersze wobec Innego* (Sopot 2012), *Generacja źle obecna* (Sopot 2014), *Próba bólu. O wierszach Joanny Pollakówny* (Warszawa 2016), *Pamięć i godność. O poezji Jana Polkowskiego* (Warszawa 2019) – a także artykułów naukowych publikowanych m.in. w „Studiach Norwidianach”, „Pamiętniku Literackim”, „Tekstach Drugich”, „Ethosie”, „Rocznikach Humanistycznych KUL” oraz „Ruchu Literackim”. Członek Komisji Etyki Słowa Polskiej Akademii Nauk. Pisarz – autor siedmiu tomów wierszy i pięciu książek prozatorskich.